

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

XXI. Vtrum voluntas diuina præcipiens, prohibens, consulens, permittens
differant realiter ex parte obiecti directi?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

auctorem, simul ac plasmatores cordis, ut confundi cum nullo alio possit ab eorum lectore, nisi volente, & nequidem volente falli, & obliquis utcumque oculis inspiciente cor, quatenus est instrumentum scriptum, & tabula legislatoris; cum sit nimis manifestum, à nullo alio præter Deum talem scripturam perfici potuisse, nec Deum alterius legislatoris amanuensem esse posse.

Art. 1. Ad 7. Bonum aliud est utile, aliud iucundum; aliud honestum, iuxta communem diuisionem desumptam ex Philosopho; utile dicitur, quod est necessarium, aut conferens ad esse rei, seu quo res indiget, ut sit. Iucundum dicitur, quod est necessarium, aut conferens ad esse delectabiliter, seu quo quis indiget, ut delectabiliter, & iucunde sit. Honestum dicitur, quod est necessarium, aut conferens ad esse excellenter, seu quo quis indiget, ut sit excellens, idest, cultu, ac reuerentia dignus. Unde bonum utile conuenit homini quatenus est ens creatum; idest indigum, ut sit, aliorum bonorum extra se, est, que proinde ipsi commune bonum utile cum omnibus aliis rebus creatis. Bonum verò iucundum conuenit homini quatenus est animal, estque ipsi commune cum brutis, vel certè propius accedens ad ea quorum capacia sunt bruta, quàm ad ea, quorum soli Angeli sunt capaces. Bonum denique honestum conuenit homini quia homo est, estque ipsi commune cum solis Angelis, vel certè accedit propius ad ea, quorum soli Angeli sunt capaces, quàm ad ea, quorum capacia sunt bruta, aut inanimata.

Art. 2. Ratio huius postremæ partis est, quia homo nequit excellere, ita ut sit cultu, ac veneratione dignus, nisi ipsi accedat perfectio aliqua maior, quàm quæ necessariò inest naturæ suæ. Quia homines sunt infimi inter eos, qui colere, & venerari possunt; nemo verò iure colit, ac veneratur alium, nisi agnoscat in eo aliquid maius, quàm quod sibi necessariò inest ex sua natura. Patet autem propius accedere ad Angelos, quàm ad bruta, illud bonum, ratione cuius homo hominem superat, quoad ea, quæ necessariò insunt naturæ humanæ. Angeli autem cum comprehendunt se, nequeunt cognoscere naturam suam, & bona, quorum ipsa est capax, quæque ipsam decet, quin simul cognoscant Deum, tanquam auctorem, & dominum suum, cuius proinde voluntati conformari debent. Ergo neque homo cognoscere potest bonum honestum, respectu sui, ratione cuius assimilatur Angelis modo dicto, quin simul saltem implicitè, & conuertibiliter cognoscat Deum, & suam obligationem, ut conformetur voluntati eius. Mirum igitur non est, ut insensibilia, & bruta vtantur exigentia, & appetitu naturæ suæ tanquam regula sufficienti operationum suarum, cum non sint capacia bonorum, quæ superant naturam ipsorum. Homo verò indigeat superiori alia regula, cum sit capax bonorum, quæ superant naturam eius, & in ordine ad quæ redditur excellens respectu parium in natura. Cui rei tam longè abest, ut contradicat perfectio maior naturæ humanæ, ut potius ad eandem maioritatem perfectionis id necessariò consequatur.

Art. 3. Ad primam confirmationem: conceditur, ideo nos conformari debere voluntati Diuinæ, quia decet, ut illi conformemur, atque dedecet oppositum. Verùm quia hoc est primum vniuersaliter decens inter omnia, quæ decet humanam naturam, idest sunt honesta comparatione eius, iuxta expositionem honesti nuper datam, quod coincidit cum decenti; propterea est regula cæterorum omnium, quæ decet. Quapropter illa causalis, quia decet, sumpta in sensu legitimo, ac vero, solam denotat prioritatem per accidens, quoad nos in cognoscendo, iuxta dicta ad 5. sicut cum dicimus, Deum posse fa-

cere aliquid, quia est possibile; cum re ipsa voluntas Dei sit causa, & ratio obiectiua à priori, ob quam hoc deceat, & hoc aliud non deceat, sicut omnipotentia est causa, & ratio obiectiua à priori, ob quam quædam sint possibilia, & quædam alia impossibilia, prout dictum est q. 36. de Deo.

Art. 4. Ad alteram confirmationem: vulgares locutiones de hypothese impossibili solent esse nimis crassæ, distortæ, & improprie, nec sunt facile traducendæ, & rardè traduci vtiliter possunt ad Scholasticas præcisiones. Quia apprehensio iuxta eiusmodi hypothese, atque enunciatio fideliter determinatiua alterius partis, ea admissa, est perdifficilis etiam ingeniiis benè disciplinatis, de quo alibi fusiùs. Crediderim, dum vulgò dicitur, honorandos esse parentes, ex.gr. tametsi non esset Deus, nec daretur lex vlla diuina, intelligi legem positiuam, liberè promulgatam de facto, cuiusque auctorem, solum ut auctor eius est. Atque in hoc sensu nihil indè concluditur ad propositum. Cæterum re ipsa sublato penitus Deo nullum esset discrimen honesti à non honesto, & hominis boni à non bono, quia nullum esset discrimen benè dispositi à non benè disposito ad suum vltimum finem, ut patet ex dictis; sicut ablata possibilitate itinerum, & onerum, nullum esset discrimen equi boni à non bono, & sic de similibus.

Ad 8. Sufficit regulam proximam, & immediatam esse homogeneam regulato. Regula autem proxima, ac immediata nostræ voluntatis est dictamen rationis, ut dicitur quæst. 22. Quod dictamen ita est entitatiue homogeneum cum nostris actibus voluntatis, ut simul sit intentionaliter, & obiectiue conformis viis, & cogitationibus Dei. Quæ proinde dicuntur distare toto Cælo à cogitationibus, & viis nostris, sumptis præcipue pro ratione inferiori: tametsi distent infinitè etiam à nostra ratione superiori propter magnitudinem perfectionis, & propter reconditam altissimorum finium amplitudinem. Quod ad notitiam attinet voluntatis Diuinæ, semper ea nobis adest circa particulare eligibile, vel certa ex fide, vel euident ex discursu, ut patebit ex q. 23. & 24. licet speculatiue, & in vniuersali plures sæpe occurrant difficultates, vel prorsus inexplicabiles, vel non determinabiles cum certitudine.

QVÆSTIO XXI.

Vtrum voluntas Diuina præcipiens, prohibens, consulens, permittens, differant realiter ex parte obiecti directi?

IDENTVR differre solum ex modo tendendi vel per solam reflexionem supra se. 1. Quia eadem obiecta sunt capacia terminandi actus honestos, atque inhonestos, ut patet in amore, & odio Dei, altero summe honesto, altero summe inhonesto: cum tamen obiectum adæquatum vtriusque sit solus Deus, eademque est ratio de similibus. Ergo eadem obiecta sunt capacia quæ terminent præceptum, aut consilium, atque prohibitionem, & consequenter iidem actus nostri sunt similiter capaces ut subint promiscuè iisdem Dei legibus inuicem oppositis. Ergo voluntas Diuina præceptiua, & prohibitiua, non differunt necessariò ex parte obiecti, circa quod versantur.

2. Eadem obiecta volita ab agente libero, & composit

compôte rationis gignunt actus honestos, vel inhonestos; volita verò à bruto, aut homine ex parte libertatis, nec honestatem, nec inhonestatē refundunt vllam; & iuxta bonam, vel malam fidem operantis euadunt actus honesti, vel inhonesti circa quodcumque cuiusvis conditionis obiectum. Ergo eadem obiecta, iudicē actus absque vlla inter se diuersitate, vt sunt in se intrinsecē, possunt subesse promiscuē voluntati diuinæ præceptiue, & prohibitiue; & nec præceptiue, nec prohibitiue, sed purē permittenti.

3. Præceptum, & consilium differunt in voluntate Diuinæ ad eum modum quo differunt in voluntate nostra votum, & simplex propositum. Nostrium autem votum, & propositum, non semper, ac necessariò differunt inter se ex parte obiecti directē voliti. Quia de eodem opere cum iisdem omnibus circumstantiis obiectiuis potest vnusquisque pro libito concipere vel votum obligans in conscientia, vel simplex propositum nullam imponens obligationem conscientia. Ergo similiter potest Deus vel præcipere, vel consulere pro libito absque vlla diuersitate obiectiua alterius ab altero actu.

4. Voluntas Diuinæ præceptiua, & prohibitiua, vel cadunt super actus nostros, quatenus directos cognitione eiusdem voluntatis præceptiue, & prohibitiue, & quatenus indē sortiuntur discrimen bonitatis, & malitiæ moralis; vel cadūt super eosdem actus secundum se præcisē consideratos relatē ad alia obiecta distincta à voluntate Diuinæ legislatiua. Si primum; sequitur circulus vitiosus, exposita differentia voluntatis diuinæ præceptiue, & prohibitiue relatē ad bonitatem, & malitiam actuum nostrorum; & rursum exposita bonitate, & malitia nostrorum actuum relatē ad voluntatem diuinam præceptiuiam, & prohibitiuiam. Si secundum; idem actus secundum idem poterunt placere, & displicere Deo; siquidem displicet, quod prohibetur, & placet, quod præcipitur. Quod tamen est absurdum non minus, quàm idem secundum idem simul esse bonum, quod est obiectum complacentiæ, & malum, quod est obiectum displicentiæ. Nullus igitur est modus exponendi idoneē differentiam voluntatis Diuinæ præceptiue, & prohibitiue ex parte obiecti adæquatē ab eadem voluntate.

5. Non potest dici voluntatem Dei legislatiuam, & obligantem differre à voluntate consiliatiua, nec obliganti, per hoc præcisē, quod legislatiua vult, & minatur poenas facienti, aut omittenti aliquid; consiliatiua verò non vult illas, nec minatur, sed solum promittit præmia sub simili conditione. Hoc, inquam, dici non potest; quia intentio, & minæ poenarum, atque promissio præmiorum supponunt bonitatem, & malitiam operationum, quibus ea rependuntur. Nec enim operationes idē sunt malæ, quia subiacent poenis; aut bonæ, quia compensantur præmiis; nec idē præcisē, aut vitandæ sunt actiones, ad quas subsequuntur poenæ, quia vitandæ sunt poenæ ipsæ; aut expetendæ sunt actiones, ad quas consequuntur præmia, quia expetendæ sunt ipsa præmia: Quin potius ē conuerſo, idē præscribuntur poenæ quibusdam operationibus, quia sunt malæ, debentque vitari multò magis propter malitiam ipsarum, quàm propter malum, quod inest poenæ; cum prior malitia sit multò maior, quàm posterior, ex q. 7. de Iustificatione. Et similiter promittuntur præmia quibusdam aliis operationibus, quia sunt bonæ, debentque expeti præcipuē propter bonitatem ipsarum; & eò euadunt laudabiliores, atque digniores præmio, quò minus respicit ad lucrum præmij, qui operatur. Seclusa autem differentia obiectiua per poenas, & præmia, inter voluntatem diuinam legislatiuam, & consiliatiua: præceptiuiam, & prohibitiuiam; nihil omni-

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

nò superest ex parte obiecti directi, relatē ad quod distinguantur inter se prædicti actus diuinæ voluntatis, vt patet consideranti rem ipsam, & rationes alias modò propositas. Differunt ergo eiusmodi actus, vel præcisē ex modo tendendi ad suum obiectum, ipsumque respiciendi, vel præcisē per reflexionem supra se ipsos, quatenus Deus per vnum suum actum vult ipsum esse prohibitionem obiecti, & actus creati, circa quem versatur; per alium verò actum vult similiter ipsum esse præceptum, & sic de consilio, de que permissione.

Art. 1. Respondetur. Duplex desideratur differentia obiectiua pro intelligentia clara, & distincta voluntatis diuinæ obligantis à non obligate, seu legislatiue à consiliatiua, & permissiua; necnon voluntatis præceptiue à prohibitiua. Prior differentia est, quæ proponitur per dictamen præmium diuinæ sapientiæ, ratione cuius differentia præcognoscitur oportere, vt hoc præcipiatur, & hoc aliud prohibeatur; aliud verò consulatur, aut prohibeatur. Altera differentia est penes id, ad quod specialiter terminatur vtralibet ex iisdem dispositionibus diuinæ voluntatis; quæ secunda differentia desideratur præcipuē, quoad ea obiecta, & actus, qui proponuntur antecedenter à dictamine diuinæ sapientiæ cum indifferentia, vt prohibeantur, vel præcipiantur, iuxta dicta in q. præcedenti. Vtraque porrò istiusmodi differentia vlla est nonnullis vique adeò difficilis explicatu, vt succubuerint oneri difficultatis, atque concluderint nullam esse vniuersalem differentiam, saltem vniuersalem ex parte obiecti directi, aut dictaminis sapientiæ diuinæ, aut diuinæ voluntatis legislatiue: atque idē totam differentiam reuocandam esse, vel in modum tendendi diuinæ voluntatis, vel in reflexiones peculiare cuiusque actus diuini supra se eo modo, quo insinuatum est nuper in quinta ratione dubitandi, atque ipsi fusissimè prosequuntur, impediti semper, atque vterius semper impulsu, obscuritate doctrinæ suæ semper relabentis ad punctum, à quo cœperat expositio.

Art. 2. Verum vltra falsitatem distinctionis actuum intellectus, tum voluntatis, vel per solos modos tendendi, vel per solas reflexiones singulorum actuum supra se, de qua falsitate alibi agendum est ex professo; suppetunt aliæ rationes, quæ demonstrant existere reipſa discrimen tum ex parte obiecti propositi per dictamen Diuinæ sapientiæ; tum ex parte obiecti approbati, & reprobat per voluntatem legislatiuam Dei. Primum, quia promulgatores Euangelij suadent Gentilibus legem Dei contentam in decalogo esse optimam, & rationi maximè consentaneam ex consideratione obiectorum, quæ illi subsunt. Quia scilicet quæ præcipiuntur per illam, sunt honestissima; & quæ prohibentur, sunt æquē inhonestissima. Quod fieri non posset, certē fieret inutiliter, & cum petitione principij, si honestas, & inhonestas obiectorum non solum essent reipſa connexæ cum lege Dei, sed etiam formaliter; & adæquatē connexæ ipsi per puram denominationem à sola sapientia, & voluntate legislatiua Dei, nec nisi per vtraque, vel alteram earum discernentur inuicem honesta, quatenus honesta, ab inhonestis, vt inhonestis. Deinde obiecta, quæ præcipiuntur, & vetantur à Deo per legem naturalem, habent intrinsecē in se ipsis dignitatem, alia quidem vt præcipiantur, alia verò vt vetentur. Quia supposita hominum existentia necesse est saltem ex natura rei, vt existat lex naturalis, qualis existit de facto. Alioquin non posset nobis certò naturaliter constare, vti constat de facto, de existentia eius legis, atque humana Respublica esset, vt minimum, æque benè constituta cum opposita lege, aut absque vlla lege. Cui autem conuenit ex se intrinsecē necessitas vt prohibeatur, aut præcipiatur, eo ipſo

F f conueni

conuenit ex se intrinsecè sufficiens ad id ipsum dignitas, necnon discernibilitas ab aliis obiectis non habentibus in se intrinsecè talem necessitatem, & dignitatem. Reliquæ autem omnes leges, aut imitatur legem naturalem, eandemque promouent supra captum rationis naturalis, vt lex supernaturalis; aut sunt appendices, & quasi conclusiones legis naturalis, vt lex positiua tum diuina, tum humana naturalis ex parte obiecti, & actuum, quos præscribit; ideoque necesse est, vt omnis alia lex inueniat ex parte obiectorum discrimen intrinsecum, quale dictum est adesse in obiectis, circa quæ versatur lex naturalis. Præterea quæ conueniunt, quæque disconueniunt quibuscumque aliis rebus distinctis à substantiis intellectualibus, differunt inter se intrinsecè, ac essentialiter, & non per solam denominationem extrinsecam à dictamine sapientie, & à voluntate diuina, siue determinatè, siue indeterminatè, ac vagè singula singulis debeantur. Fieri autem non potest, vt quæ conueniunt, & disconueniunt; profunt, ac nocent substantiis intellectualibus, quæ ex sua natura intrinsecè sunt fines respectu cæterorum omnium existentium extra Deum, non sint similiter diuersa inter se intrinsecè, cum sint magis quodammodo ordinata ex se ad hominem, & Angelos, quæ spectant ad ipsos; quàm sint ordinata ex se, quæ spectant ad alias substantias, propter rationem dictam. Cum igitur honesta, & inhonesta sint præcipua inter quæ spectant ad substantias intellectuales, eisdem vel profunt, vel nocent; oportet illa, quæ quasi à fortiori, diuersa, ac dissimilia intrinsecè ex sua natura. Postremò, eaque cæteris efficacior impugnatio eiusmodi opinionis, est legitima explicatio discriminis obiectiui, quod intenditur; cuius nimirum ignoratio coniecit in eam sententiam auctores ipsius, potius, quàm ratio aliqua positiua directe illam persuadens.

Art. 3. Sed antequam ea explicatio exhibeatur, expedit breuiter perstringere duas quorundam rationes discriminis eius obiectiui. Prior est honestum esse illud omne, & solum bonum, quod præponderat physice suo contradictorio; inhonustum verò esse id, cui præponderat quodlibet impossibile secum. Quæ tamen ratio subsistere vniuersaliter nequaquam potest. Quia nullum prorsus est bonum, quod non præponderet suo contradictorio. Quod enim non est æstimabilius, aut appetibilius, quàm pura negatio sui, patet nullius esse bonitatis; cum quod appetitur, eo ipso præponatur suæ negationi. Non autem omne bonum est honestum; cum vtile, & iucundum sæpè destituantur honestate. Neque verò sufficit præponderantia physica obiecti respectu alicuius positiui secum impossibilis, qualecumque ipsum sit. Quia sæpè contingit, vtilitatem vnius obiecti vtilitati alterius, & similiter delectationem delectationi secum impossibili præponderare; & tamen neutri vllam inesse honestatem. Si autem ob hoc superaddatur, requiri ad honestatem obiectiuam, vt obiectum præponderet vniuersaliter cuiusque secum impossibili siue positiuo, siue negatiuo, non vno ex capite apparebit, neque hic figi posse pedem.

Art. 4. Primum enim dantur quadam obiecta honesta, vt matrimonium, & status religionis, seu virginitas, inuicem impossibilia, & inæqualia, ac proinde quorum alterum, licet honestum sit, non præponderet alteri, licet secum impossibile sit. Deinde ad operandum honestè non est necesse obiectum operationis, aut actus interni, comparare cum omnibus, & singulis impossibilibus respectu ipsius, vt patet ex communi modo operandi; & præterea si aduertatur obiectum esse consultum, aut præceptum à Deo, tametsi minimè considerentur omnia impossibilia, operatio euadit honesta. Ergò regula hone-

statis, eiusdemque differentia obiectiua, & intrinseca, non est eiusdem præponderantia, saltem formaliter. Tertiò eadem est proportionalis ratio de honesto, & de inhonesto. Ad inhonestatem autem non requiritur, vt obiectum nulli secum impossibili præpoderet, prout apparet clare, ex singulis binariis peccatorum inuicem impossibilium, & dissidentium specie, vt auaritiæ, & prodigalitatis, aliorumque similium. Nec sufficit ad inhonestatem, non præponderare alicui solum impossibili, quia id conuenit aliquibus honestis, vt liquet ex modò dictis. Debet enim verò eadem esse regula, & discernibilitas recti, & obliqui, proportionaliter. Quartò contingit obiecta quatenus indifferentia secundum speciem, esse impossibilia inuicem, & inæqualia, vt apparebit qu. 27. ac proinde alterum eorum præponderare, alterum non præponderare alicui secum impossibili. Ergò nec præponderantia, nec carètia præponderantiæ respectu impossibilis determinat ad conuenientiam, vel inhonestatem, vt accidit & in requie, & in deambulatione recreante corpus. Quintò præstantiora, ac honestiora sunt quadam opera consilij, quàm quadam alia debita ex præcepto, & nihilominus illa non præponderant magis, quàm ista bonis secum impossibilibus, siquidem impossibile cum opere consilij, non eo ipso est turpe: est autem tale, quod est impossibile cum opere præcepto. Ergo eiusmodi præponderantia non est mensura honestatis, nec differentia obiectiua consilij, & præcepti.

Art. 5. Altera ratio eiusdem differentie obiectiue à quibusdam aliis tradita, dicit honestatem obiectiuam consistere formaliter in conceptu boni, quod conuenit naturæ rationali, quatenus rationalis est, seu quatenus ex omnia irrationalia, inhonestum verò esse, quod disconuenit eidem. Nempe conceptum honesti esse relationum essentialiter, sicut est relationis conceptus vtilis, & iucundi, neque alium terminum eius relationis esse posse, quàm naturam rationalem vt rationalem, ad quam scilicet solam, & omnem, spectat honestas tam obiectiua, quàm formalis. Verum neque hæc expositio; nisi amplius promouetur, satisfacere potest. Primum quia peccata superbiæ, inuidiæ, curiositatis, infidelitatis, & similia versantur circa bona conuenientia naturæ rationali, quatenus rationali, quorum scilicet sunt incapaces substantiæ irrationales. Deinde substantia rationalis creata, cum sit limitata, & imperfecta, etiam vt rationalis, est indiga non solum honesti, sed etiam vtilis, & iucundi; & quæ sunt vtilia, ac iucunda respectu ipsius, saltem pleraque, nullius sunt bonitatis, aut conuenientiæ respectu irrationalium. Ergo ratio boni conuenientis naturæ rationali, vt rationali, est communis honesto, vtili, & iucundo, ac proinde aliquid præterea speciale assignandum est, per quod formaliter differat honestum ab vtili, & iucundo, siue realiter, siue ratione tantum distincto ab ipso honesto. Demum non potest esse regula, & mensura, atque ratio formaliter discretiua honestatis, conuenientia respectu naturæ peccabilis, sub quo conceptu includitur rationalitas. Necesse namque est esse impeccabilem substantiam, cui non conuenit nisi honestum: cum peccare nemo possit amore honesti, nec possit amari, quod non conuenit amanti. Nec vacat dicere, regulam, & rationem formalem discretiuam honestatis non esse particularem cuiusque naturam rationalem, sed conceptum communem naturæ rationalis, prout etiam complectitur Deum, quo sensu nihil inhonestum conuenire potest naturæ rationali. Non, inquam, vacat hoc dicere. Primum, quia quod conuenit vni substantiæ rationali, estque honestum respectu eius, potest esse disconueniens, & inhonestum, aut impossibile respectu alterius, vt patet in dominatione vniuersali compa

comparata cum Deo, & nobiscum, atque in aliis eiusmodi numeris. Deinde quia Deus ad ferendas leges congruentes Angelis, & hominibus debet respicere e ad rationem boni, quod conuenit ipsis secundum se, & non rationem boni, quod conuenit sibi, ac proinde oportet assignare rationem discretiuam honesti, & inhonesti, necnon magis, & minus honesti, ac inhonesti, independentem à comparatione obiectorum cum Deo, seu cum natura rationali, prout complectitur Deum.

Art. 6. His igitur, aliisque eiusmodi prætermisissis, concluditur breuiter, iuxta dicta in q. præcedenti, legem imprimis naturalem constitui per voluntatem Dei, qua necessario vult se esse talem, ad cuius perfectam, ac permanentem cognitionem peruenire, & quo frui nemo possit, qui non sit amator eius super omnia, & cultor, ex. gr. seu qui hoc contemnit libera sua voluntate. Lex verò positua constituitur per voluntatem liberam Dei, qua vult ne quis perueniat ad eandem cognitionem, & fruitionem Dei, nisi adhiberit talia determinatè, seu sacramenta, seu sacrificia, ex. gr. sed ea liberè contempserit. Eadem est ratio proportionaliter de lege obliganti sub veniali, constituta per voluntatem Dei de differenda per aliquod tempus determinatum, eadem illa cognitione, & fruitione, apponenti impedimentum aliquod leue amoris, & cultus sui erga Deum, vel prætermittenti partem exiguum sacrificij, aut sacramenti. Consilium denique tum naturale, tum positum constituitur respectuè per voluntatem Dei, tum necessariam, tum liberam, qua vult, vt faciens, aut eligens tale aliquid liberè perueniat ad eandem illam cognitionem, ac fruitionem, aut tutius, aut cum maiori vtriusque intentione, vtque oppositum contingat oppositè liberè determinationi voluntatis creatæ. Quæ sunt facile peruia consideranti discursum fundamentalem quæstionis præcedentis.

Art. 7. Per eiusmodi voluntatem Diuinam constituitur operatio nostra ipsam terminans in ratione mediij necessarij, aut peculiariter opportuni, ac vtilis ad consequutionem vltimi finis nostri, vt per se patet. Vnde, qui præcognita tali voluntate diuina prætermittit, ac negligit talem operationem, eo ipso saltem implicite prætermittit, ac negligit, vel certè non satis diligenter querit suum vltimum finem. Qui autem prætermittit, ac negligit suum vltimum finem, eundemque summum bonum indistinctum à diuinitate, aut non satis diligenter illi incumbit; eo ipso est malus, & vituperabilis, & poena dignus, vel certè est reprehensibilis, & dignus subtractione alicuius præmij peculiaris. Quia eo ipso est malè dispositus, aut simpliciter, aut secundum quid, vel certè non est perfectè dispositus respectu sui finis, vt patet. Eadem est e conuerso ratio de contraria proportionaliter adhesionem ad vltimum finem pro bonitate, & dignitate laudis, ac præmij, vti partim innotuit q. 18. & innotescet magis q. 30. ac deinceps. Patet itaque eandem voluntatem diuinam esse indiuisim re ipsa regulatiuam bonitatis, & malitiæ nostrarum operationum, atque præmiatiuam, & punitiuam earundem, sed non sub eadem ratione formali: idque sufficit, vt bonitas operis sit ratione prior, quam præmiabilitas eius, & malitia, quam punibilitas, vtque similiter sit prior in voluntate Dei ratio regulæ, seu legis, quam, ratio præmiantis, ac punientis. Indidem vterius patet discrimen reale ex parte obiecti inter voluntatem Dei legislatiuam, & purè consultiuam, præceptiuam, & prohibitiuam. Nempe voluntas legislatiua vltra opus nostrum amplectitur poenam, & præmium; consultiua verò solum præmium, & subtractionem præmij; præceptiua præmium sub conditione, quod exhibeatur tale determinatum opus, & poenam sub

conditione quodd idem non exhibeatur; prohibitiua e conuerso poenam sub conditione quodd fiat tale determinatum opus, & præmium sub conditione, quodd euitetur. Præmium autem, & poena distinguuntur inter se, & dantur à parte rei cum reali distinctione ab omni diuina voluntate. Patet igitur voluntatem præcipientem, prohibentem, & consulentem, ac permittentem differre realiter, saltem inadæquatè ex parte obiecti, quod respiciunt directè.

Art. 8. Indidem exponi facile possunt obiecta naturaliter honesta, & inhonesta, quæque sunt magis honesta, vel inhonestatim intrinsecè ex sua natura, tum extrinsecè ex lege Dei; Illa enim quorum prosecutio, & amor coniungit ex sua natura cum vltimo fine, & summo bono nostro, sunt honesta intrinsecè ex sua natura: Inhonestatim verò, quæ auertunt similiter ab eodem. Consequenter, quibus alterutrum horum conuenit determinatè sumptis, sunt determinatè tum honesta, tum inhonestatim, honesta, vt bonitas Dei, vita innocentis, veritas; inhonestatim, vt idola, peccator vt peccator, mendacium. Quibus autem eadem illa proprietas conuenit ex sua natura tantum vagè, & indeterminatè, sunt ex sua natura tantum vagè, & indeterminatè tum honesta, tum inhonestatim, honesta, vt orare, & sacrificare tali, vel tali ritu, forma, ac modo, & Sacramentum perficere cum tali, vel tali materia, & forma, inhonestatim verò quæ se habent ad oppositum simili modo. Demum posterioris huius generis obiecta euadunt determinatè, tum honesta, tum inhonestatim per denominationem à voluntate Diuina statuente, vt pro consecutione vltimi finis adhibeantur tales determinatè species ex eiusmodi collectione rerum intrinsecè indifferentium, vtque vitentur tales alia species determinatè. Quæ accedente libera sanctione diuinæ voluntatis, prosecutiones, & vitiationes; amores, & odia, seu neglectus eiusmodi obiectorum ex sua natura indifferentium, euadunt perinde viles, atque nociuæ proportionaliter in ordine ad vltimum finem, eiusque consecutionem, & omissionem, atque sunt viles, & nociuæ ex sua natura, & ex necessaria determinatione Diuinæ voluntatis, prosecutiones, & vitiationes, amores, & odia, seu neglectus prioris generis obiectorum habentium intrinsecè, ac essentialiter determinationem, quæ perducant, quantum est ex se ad vltimum finem, aut auertant ab eodem. Patet igitur ex his omnibus, voluntatem diuinam, quatenus directiuam nostræ voluntatis secundum omnes suos actus, quibus diuersimodè nos obligat, aut deobligat, respicere diuersas rationes obiectiuas ex parte rerum, circa quas directe versatur.

Ad 1. Negatur, amorem, & odium Dei terminari ad idem obiectum adæquatum. Quia bonitas Dei quæ est motiuum adæquatum dilectionis Dei, non est motiuum neque inadæquatum odij Dei, sed aliquid creatum, ac temporale, cuius prosecutio auertit à Deo, & ab amore veræ felicitatis; vel essentialiter ex sua natura, vel ex determinatione extrinseca diuinæ voluntatis modo dicto. Dictum porro est, voluntatem diuinam præcipientem vltra obiectum, seu actum quem præcipit absolute, velle conditionatè resolutione formaliter, vel virtualiter conditionata retributionem vitæ æternæ: & vetantem, e contra velle similiter priuationem vitæ æternæ. Quæ planè sunt obiecta realiter distincta. Quare obiectio peccat in eo, quod considerat tantum inadæquatè obiectum voluntatis Diuinæ præcipientis, & prohibentis.

Ad 2. Repugnat, vt cognitio, qua dirigitur agens liberum, repræsentet eadem omnia, & sola, quæ repræsentantur per cognitionem, qua dirigitur brutum, aut homo expers libertatis, ac indifferentiæ, vt apparet manifestè ex q. 13. & 14. Idem discrimen

obiectum apparebit q. 24. inter bonam, & malam fidem. Negatur itaque antecedens obiectionis, in quo similiter obrepit fallacia ex consideratione inadæquata obiecti adæquati, circa quod versatur actus moralis, & non moralis; honestus, & non honestus.

Ad 3. Negatur similiter votum, & simplex propositum, nihil inuicem differre ex parte obiecti directi. Quia, qui vult ex. gr. ieiunium tali die obseruandum, ita vult vt idem ieiunium, si quidem obseruatum ab ipso fuerit, sit sibi medium conferens ad consecutionem vitæ æternæ; vt simul velit excidere ab eadem vitæ æternæ consecutione, si prætermiserit idem ieiunium. Hoc enim necesse est, vt velit saltem implicitè, & virtualiter sub aliquo prædicato conuertibili re ipsa cum eo prædicato, quod modo expressum est, quicumque vult verè vouere, seque obligare obligatione propria voti. Nihil verò tale velle potest, qui solum concipit simplex propositum, neque vult se obligare ad ieiunium, & sic de similibus. Patet autem, priuationem vitæ æternæ differre realiter ex parte obiecti à quocumque absolute compossibili cum vitæ æternæ. Negatur itaque suppositum de voto, & præcepto, & consequenter intentum præcipuum de præcepto, & consilio.

Art. 1. Ad 4. Sicut in rebus ipsis nullum est inconueniens duo aliqua mutuo inter se connecti, vt creatorem, & creaturam: ita in ordine intentionali nullum est inconueniens, ac proinde non datur circulus vitiosus ex hoc præcisè, quod duæ aliquæ propositiones sint mutuo relatiuæ, & mutuo causales sub prædicato eiusdem rationis: vt, *Ideo est creator, quia producit creaturam, & ideo est creatura, quia producit a creatore*. Requiritur ergo præterea ad inanitatem vitiosam, ac repugnantem connexionis mutue; tam obiectiuæ, ac physici, quam intentionalis, ac intellectus, vt in vtroque, vel altero ex extremis ipsius, nullum omnino supersit prædicatum, præter prædicatum formaliter relatiuum, in quo fundetur, seu supra quod cadat ipsum relatiuum; quatenus necesse est, vt omne relatiuum fundetur in aliquo absoluto, vtque prius ratione sit in se, & ad se, quodcumque est ad aliud, & ad aliud refertur. Vnde repugnat, vt creatori alicuius nullum aliud prædicatum conueniat præterquam esse creatorem eius. Quia eo ipso nihil haberet, quod communicare posset termino creationis; cum communicari illi minimè possit, vt sit creator sui. Repugnat itidem, vt creaturæ nullum aliud prædicatum conueniat, quam esse creatum: quia eo ipso nihil illi conueniret, ratione cuius ab alio producti, verificari posset ipsum esse creatum ab alio. Eadem ratione foret nulla, adeoque foret vitiosa ea propositio, qua diceretur, Creatorem esse à quo procedit creatura, & vicissim, creaturam esse, quod procedit à creatore; nihilque præterea specialiter superadderetur, neque in priori, neque in posteriori parte expositionis.

Art. 2. Nihil autem huiusmodi accidit in re nostra. Quia licet voluntas Dei præcepta terminetur ad actus præceptos, & bonos, vt præceptos, & bonos, & similiter voluntas Dei prohibitiua terminetur ad actus prohibitos, & malos; atque actus boni, & mali dependant à voluntate Dei præceptiua, & prohibitiua, vt tali, quod negandum nequaquam est; Nihilominus voluntas Dei præceptiua, & prohibitiua habent aliud præterea obiectum peculiare; nimirum præceptiua collationem gloriæ, si detur in homine talis determinatè obiecti prosecutio libera, nihilque obstat aliud; sin minus, subtractionem gloriæ, atque è conuerso prohibitiua. Similiter actus præcepti, & prohibiti boni, & mali habent, præter voluntatem diuinam, obiectum aliud peculiare, quo mouentur, & à quo specificantur, vt apparebit infra

q. 25. Quapropter ad dilemma obiectionis respondetur admittendæ prioris eius partem, & negando partem posteriorem, & negando rursus ex priori sequi circulum vitiosum ob rationem datam, ex qua patet ad probationem in contrarium. Videatur supra art. 7. & resp. ad 1.

Ad 5. Conceditur, actus non ideo esse bonos, vel malos, quia digni sunt præmio, vel pœna, sed potius è conuerso, & similiter conceditur actus malos, non ideo præcisè, aut etiam præcipuè vitandos esse, quia vitanda est pœna. Caterum negandum est, actus aliquos posse esse theologicè bonos, aut malos independentè à præcognitione formali, vel virtuali voluntatis Dei de conferenda, & subtrahenda respectu felicitate, & summo bono, quod est ipse Deus, si fiant, aut prætermittantur tales actus determinatè modo superius explicato. Quia seclusa tali præcognitione nullo suo actu potest voluntas nostra antepone-re, aut postponere summum bonum aliis bonis inferioribus, prosequendo eadem, aut negligendo propter ipsum, quandoquidem seclusa ea præcognitione non innotescit, cum quibus aliis bonis sit compossibile vel impossibile summum bonum. Præexistente autè eadem præcognitione cū cæteris requisitis, potest voluntas nostra, ob rationem contrariam, antepone-re, & postponere summum bonum aliis bonis inferioribus. Quod si anteponat, actus euadet bonus, & dignus, si aliud non obstat, consecutione eiusdem summi boni; sin minus euadet malus, & dignus priuatione summi boni. Distinguantur itaque voluntas promissoria, & comminatoria præmij, & pœnæ, à voluntate conferente, & inferente præmium, & pœnam, & auferentur omnes tria. Quia dependenter à priori voluntate euadunt actus appetitiui, aut neglectiui summi boni, idest, digni, vel indigni eo summo bono, atque dependenter ab hac bonitate, & malitia, dignitate, & indignitate, posterior voluntas rependit præmia, & supplicia.

QVÆSTIO XXII.

Vtrum dictamen conscientie sit proxima, ac immediata Regula morum?

IDEATUR non esse. 1. Quia quod dependet ex regula, prius est in ipsa, quam in regulato: bonitas autem, & malitia morum dependet ab eorum regula, eademque est prius in actu voluntatis, atque ab eo deinde redundat per denominationem ad actus aliarum potentialium. Ergo bonitas, & malitia morum non dependet tanquam à regula à dictamine conscientie, quod est in intellectu.

2. Bonitas intellectus practici, est Verum conforme appetitui recto, vt dicitur 6. Ethic. c. 2. Ergo appetitus rectus est regula intellectus practici, idest, dictaminis conscientie, & non è conuerso.

3. Mouens est regula mobilis, non mobile mouentis. Voluntas autem est mouens intellectum, & alias potentias: quia est dominatiua super omnes alias potentias. Ergo intellectus per suum actum non est regula actuum voluntatis, sed magis è conuerso.

4. Regula morum obligat ad conformitatem cum ipsa. Dictamen autem conscientie nõ obligat ad conformitatem secum. Quia est actus ipsius moraliter operantis, qui obligare se ipsum nequaquam potest. Cum enim par in parem non habeat imperium, multo minus